de pågældende arbejdstagere i mangel af en på dem anvendelig lovgivning kommer til at stå uden beskyttelse i social henseende. Bestemmelsen bemyndiger således hverken direkte eller indirekte en national forsikringsinstitution til at nedsætte de ydelser, en arbejdstager eller hans ydelsesberettigede pårørende har krav på alene i medfør af den nationale lovgivning.

3. Periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning, jf. artiklerne 27 og 28 i forordning nr. 3, finder ikke anvendelse, når lovgivningen i en medlemsstat i sig selv giver den pågældende ret til ydelser.
4. Der foreligger ikke periodesammenfald i den i artikel 27 i forordning nr. 3 forudsatte betydning og følgelig heller ingen uberettiget dobbelt pensionsydelse, såfremt særlige tillæg, som lovgivningen i en af staterne hjemler en forsikrets efterladte, bevilges eller beregnes, ikke på grundlag af en faktisk eller fiktiv forsikringsperiode, men for varigheden af en vis periode uden direkte sammenhæng med de af afdøde tilbagelagte forsikringsperioder.

I sag 50/75

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen af Cour Supérieure de Justice du Luxembourg, i sin egenskab af kassationsret, for i den dér verserende retssag mellem

CAISSE DE PENSION DES EMPLOYÉS PPRIVÉS, med hovedsæde i Luxembourg,

og

HELGA MASSONET, enke efter Bernard Weber, boende Colmar-Berg, Luxembourg,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets forordning nr. 3 vedrørende social sikring af vandrende arbejdstagere, (JO 30 af 16. december 1958, s. 561) navnlig af artikel 12, 27 og 28,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene R. Monaco og H. Kutscher, dommerne A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, M. Sørensen og Mackenzie Stuart,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de skriftlige indlæg indgivet i henhold til artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

1. Bernard Weber, der var luxembourgsk statsborger og født den 25. juli 1930, afgik ved døden den 14. september 1967, og efterlod en enke, Helga Massonet, og to børn, født i 1963 og 1965. Han havde arbejdet fra 1954 til 1962 i storhertugdømmet Luxembourg, hvor han havde betalt pensionsbidrag i 67 måneder; fra oktober 1965 til den 1. september 1967 var han medlem af »Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, Berlin«, i anledning af et arbejde, han havde i Tyskland i 13 måneder.

Bundesversicherungsanstalt tillagde enken pension med virkning fra den 1. september 1967. Beregningen af denne pension skete på grundlag af den såkaldte »Angestelltenversicherungsgesetz« samt forordning (EØF) nr. 3 og 4 om social sikring af vandrende arbejdstagere. Bundesversicherungsanstalt traf i første række afgørelse om, at enken i henhold til denne lovs § 45, stk. 2 havde ret til forhøjet pension, den såkaldte »Erhöhte Hinterbliebenenrente«, da hun havde forsørgerpligt over for mindst 1 barn med ret til sådan pension, der tilkommer børn, der har mistet deres forældre eller en af dem. Af denne grund medtog den ikke kun de forsikringsmåneder, som Weber faktisk havde tilbagelagt, men også det antal måneder, som resterede mellem tidspunktet for hans død og det tidspunkt, hvor han ville være fyldt 55 år — den såkaldte »Zurechnungszeit« — her 215 måneder.

Bundesversicherungsanstalt udregnede først størrelsen af den ydelse, som fru Weber ville have haft krav på, hvis alle de forudgående perioder havde været tilbagelagt under dens egen lovgivning, og fastsatte derpå det beløb, som det påhvilede den at udrede, forholdsmæssigt efter varigheden af de perioder, der faktisk var tilbagelagt under den tyske lovgivning, i forhold til de samlede perioder, der var tilbagelagt under de to pågældende medlemsstaters lovgivning.

Caisse de Pension des Employés Privés (en pensionskasse for privatansatte, i det følgende benævnt Caisse de Pension) i Luxembourg tillagde for sit vedkommende fru Weber pension fra samme dato. Ved beregningen af de beløb, der blev udbetalt efter denne pension, havde den medtaget en række særlige tillæg, som i henhold til § 4 i lov af 25. oktober 1968 om ændring af invaliditets- og dødsfaldsforsikringsformer under pensionsordninger med bidragspligt skal udbetales i tilfælde af for tidlig død. Senere skiftede man mening i Caisse de Pension og nægtede at medtage de særlige tillæg ved beregning af de luxembourgske pensionsbeløb. Disse skal udbetales til en enke, som forsørger et barn, og hvis mand er afgået ved døden, før han fyldte 55 år. De tilkendes for hver fulde kalendermåned mellem det tidspunkt, hvor pensionskravet opstår, og det fyldte 55. år. De fastsættes til 1,6 % af den månedlige normalmindsteløn for den periode, der går forud for det fyldte 35. år, og for den efterfølgende periode til 1,6 % af den månedlige normalmindsteløn, forhøjet med 20 %, med forbehold af visse særlige bestemmelser.

Fru Weber anlagde herefter sag mod Caisse de Pension ved Conseil arbitral des assurances sociales (voldgiftsret vedrørende visse forsikringsarter af social karakter), som ved afgørelse af 20. december 1972 statuerede, at hun havde krav på de særlige tillæg. Ved dom af 4. juli 1974 stadfæstede Conseil supérieur des assurances sociales (appelinstans for Conseil arbitral) afgørelsen fra Conseil arbitral.

Caisse de Pension indgav kassationsappel mod denne dom ved Cour Supérieure de Justice du Luxembourg, som ved dom af 15. maj 1975 besluttede at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 at anmode Domstolen om at tage stilling til følgende præjudicielle spørgsmål:

»1. a) Kan — og i givet fald under hvilke betingelser og i hvilket omfang — forordning (EØF) nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere, navnlig artikel 12 hvorefter arbejdstagere, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er omfattet af denne stats lovgivning, påvirke en bestemmelse i en EØF-medlemsstats interne lovgivning, gående ud på, at i tilfælde af successivt, skiftevist eller samtidigt medlemskab af forskellige pensionsordninger med bidragspligt, påhviler udbetalingen af særlige pensionstillæg ved et medlems for tidlige død den pensionsinstitution, som den forsikrede sidst var medlem af. Kan denne forordning i givet fald have til følge, at denne institution, som ifølge national lovgivning er udpeget dertil på det interne plan, helt eller delvis fritages for sin pligt til at afholde de pågældende særlige forhøjelser?

b) Vil det have nogen særskilt betydning, at kravet på et tillæg i en medlemsstat alene er erhvervet i medfør af den nationale lovgivning, uden at det er nødvendigt at gøre brug af den såkaldte periodesammenlægning, mens kravet i en anden stat, hvor den pågældende senere har fået tilknytning, først opstår ved periodesammenlægning, idet det i øvrigt står fast, at størrelsen af det tillæg, som den første stats sociale institution skal udrede, ikke afhænger af tilknytningens varighed, men udgør et fast pengebeløb for hver af de måneder, der resterer indtil det tidspunkt, afdøde ville være fyldt 55 år?

2. Indeholder artikel 51 i Rom-traktaten og artikel 27 og 28 i forordning (EØF) nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere et forbud mod, at en enke samtidig modtager det ovenfor under spørgsmål 1, litra b) nærmere angivne særlige tillæg, som ydes i den ene stat, og en anden ydelse, som tildeles i den anden stat, når de to godtgørelser udbetales for samme periode, nemlig indtil det tidspunkt, hvor den afdøde ægtefælle ville være fyldt 55 år?

3. Indeholder artikel 51 i Rom-traktaten og artikel 27 og 28 i forordning (EØF) nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere et forbud mod, at en enke, som i den anden stat oppebærer en forhøjet pension, beregnet på grundlag af periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning, samtidig hermed i den første stat kan oppebære et særligt pensionstillæg, som det ovenfor under spørgsmål 1, litra b) nærmere angivne, uden at dette sidste tillæg beregnes forholdsmæssigt?«

2. I forelæggelsesdommen har Cour Supérieure de Justice sammenfattet Caisse de Pension's tre kassationsanbringender på følgende måde:

»Ved det første kassationsanbringende gøres det gældende, at de foregående instanser har krænket artiklerne 4 og 6 i lov af 25. oktober 1968, da disse bestemmelser i betragtning af afdøde Weber's og hans retssuccessor Massonet's forhold ikke pålægger den luxembourgske Caisse de pension nogen pligt til at udbetale de særlige tillæg;

videre gøres det gældende, at eftersom Weber på tidspunktet for sin død var

medlem af en tysk socialsikringsinstitution — artikel 12 i forordning nr. 3 indeholder en generel bestemmelse om, at de arbejdstagere og dermed ligestillede personer, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er omfattet af denne stats lovgivning, selv om de er bosat på en anden medlemsstats område — var han ikke forsikret i den luxembourgske Caisse de pension. Hans retssuccessorer kan således ikke over for Caisse de pension hævde nogen ret til det særlige tillæg, som indførtes ved artikel 6 i lov af 25. oktober 1968, jf. artikel 8 i lov af 16. december 1963 om samordning af pensionsordninger. Disse regler bestemmer, at det særlige tillæg, der i tilfælde af successivt, skiftevist eller samtidigt medlemskab af forskellige pensionsordninger med bidragspligt, kommer til udbetaling, hvis den forsikrede bliver invalid eller afgår ved døden før det fyldte 55. år, skal udredes af den til betaling forpligtede institution, som den forsikrede sidst var medlem af, såfremt han har været medlem i 12 måneder, ulykkestilfælde dog undtaget;«

.....

»Ved det andet kassationsanbringende gøres det gældende, at de foregående instanser har overtrådt artikel 51 i Romtraktaten og artikel 27 og 28 i forordning (EØF) nr. 3, eftersom den anfægtede dom medfører, at den såkaldte »erhöhte Hinterbliebenenrente« kumuleres med det særlige luxembourgske tillæg derved, at enken samtidig oppebærer de to ydelser for én og samme periode, nemlig indtil det tidspunkt, hvor hendes afdøde ægtefælle ville være fyldt 55 år;

ifølge appellanten er en sådan kumulation af ydelser forbudt i de nævnte fællesskabsregler, idet de lægges oven i hinanden i stedet for at supplere hinanden.«

.....

»Appellanten har yderligere anført et tredje anbringende, idet det gøres gældende, at artikel 51 i Rom-traktaten og artikel 27 og 28 i forordning nr. 3 (EØF) er tilsidesat, idet de foregående instanser med urette skulle have afvist at træffe afgørelse om, at det særlige luxembourgske tillæg skulle beregnes forholdsmæssigt efter de forsikringsperioder, som var tilbagelagt i storhertugdømmet Luxembourg og i Forbundsrepublikken Tyskland, skønt det både følger af billighedsgrunde og en vid fortolkning af udtrykket »ydelser« i artikel 51 i Rom-traktaten og artikel 27 i forordning nr. 3 samt forbudet mod sammenfald af forsikringsperioder, at det særlige tillæg skal beregnes forholdsmæssigt på grundlag af de perioder, som Weber tilbagelagde i Tyskland og storhertugdømmet Luxembourg;«

3. Forelæggelsesdommen er blevet registreret på Domstolens justitskontor den 5. juni 1975.

Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske rådgiver frk. Marie-José Jonczy, har indgivet skriftligt indlæg for Domstolen i henhold til artikel 20 i statutten.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftligt indlæg for Domstolen

Ifølge *Kommissionen for De europæiske Fællesskaber* er *det første spørgsmål* reelt, om en medlemsstat A i medfør af artikel 12 i forordning nr. 3 kan anvende bestemmelserne i sin egen lovgivning på en pensionsordning i medlemsstat B i det tilfælde, hvor en forsikret successivt har været tilsluttet en pensionsordning i medlemsstaten A og derefter en pensionsordning i medlemsstaten B.

Kommissionen har videre anført, at artikel 12 er en regel om lovkonflikt og har henvist til præmis nr. 7 og 8 i Domstolens dom af 5. december 1967 (sag 19/67, Van der Vecht, Recueil 1967, s. 446), og den har herved gjort gældende, at den

luxembourgske lovgivning skal finde anvendelse på Weber i den arbejdsperiode, som er tilbagelagt i Luxembourg, og at den tyske lovgivning finder anvendelse på ham, fra det tidspunkt hvor han begyndte at arbejde i Tyskland. Artikel 12 har således en virkning, som er modsat den, der påberåbes af den luxembourgske Caisse de pension.

Bortset herfra kan det ikke bestrides, at artikel 6 i den luxembourgske lov af 25. oktober 1968 er en ren national koordinationsregel. Skulle den overføres til fællesskabsplan, måtte det kræves, at forordning nr. 3, der jo opstiller regler på fællesskabsniveau om koordination af de nationale lovgivninger, indeholdt enten en tilsvarende bestemmelse eller en henvisning til de nationale lovgivninger. Det må imidlertid konstateres, at sådanne bestemmelser ikke findes i forordning nr. 3.

Kommissionen har derfor foreslået Domstolen at besvare det første spørgsmål således:

»Hverken artikel 12 i forordning nr. 3 eller nogen anden bestemmelse i denne forordning kan have til følge, at den af den nationale lovgivning på det interne plan udpegede institution helt eller delvist fritages for sin pligt til at afholde de ydelser, der skal betales i medfør af den nævnte nationale lovgivning.

Det har ingen betydning for det ovenfor under 1. a) afgivne svar, at kravet på ydelsen i den ene medlemsstat alene er erhvervet i medfør af den nationale lovgivning, og at kravet i en anden medlemsstat, hvor senere tilslutning fandt sted, først opstår ved periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning.«

Kommissionen har belyst sit svar på *andet og tredje* spørgsmål gennem en kort fremstilling af de luxembourgske og tyske bestemmelser om beregning af efterladtepension, bl.a. ved at anføre, at i begge lande beregnes pensionen på grundlag af den invalidepension, som den afdøde ægtefælle ville have haft krav på, såfremt han ikke var afgået ved døden, men var blevet invalid.

Da det er Kommissionens opfattelse, at der i denne sag er tale om delvist sammenfaldende perioder — idet en del af den tyske pension er beregnet på grundlag af en fiktiv forsikringsperiode, som er den samme som den, der danner grundlag for beregning af det i den luxembourgske lovgivning hjemlede særlige tillæg — mener den, at de to spørgsmål går ud på, i hvilken grad de i begge stater hjemlede pensionstillæg, som angår samme fiktive forsikringsperiode, kan kumuleres, særlig i det tilfælde hvor den ene pension er beregnet ved periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning, mens den anden er en selvstændig pension.

Kommissionen har henvist til, at i henhold til artikel 27 i forordning nr. 3 kan der kun ske sammenlægning i det omfang, de pågældende perioder »ikke er sammenfaldende«, hvorfor den finder, at det andet spørgsmål kan besvares således, at EØF-traktatens artikel 51 og artiklerne 27 og 28 i forordning nr. 3 indeholder et forbud mod, at en enke samtidig modtager det særlige tillæg, som udbetales i en stat, og en anden ydelse i en anden stat, når disse to godtgørelser angår én og samme forsikringsperiode.

Hermed er problemet dog ikke løst, når det som her drejer sig om en pension, som er erhvervet alene i kraft af national lovgivning, fordi Domstolen har forbudt en generel anvendelse af forholdsmæssige beregninger, hvoraf følger, at selv om periodesammenlægning i en stat har været nødvendigt for at give ret til pension, kan dette ikke begrunde en forholdsmæssig beregning i en anden stat, hvor retten er erhvervet uden periodesammenlægning.

Det er derfor Kommissionens opfattelse, at det tredje spørgsmål kan besvares ved at citere Domstolen, der har statueret, at »der er ikke tale om en fordel, som stri-

der mod fællesskabsbestemmelserne, selv om en ydelse, som udelukkende er erhvervet i kraft af national ret på grundlag af nationale bidrag, kumuleres med en anden ydelse, som er erhvervet i en anden medlemsstat ved sammenlægning, når blot, som det kræves i artikel 27, perioderne ikke er sammenfaldende«. (Domme af 5. juli 1967 i sagerne 1/67, Ciechelski, og 2/67, de Moor, Recueil 1967, s. 235 og 255).

Det må dog konstateres, at der i dette tilfælde findes sammenfaldende perioder, og at ingen bestemmelse i fællesskabslovgivningen indeholder en løsning af problemet, da artikel 11 i forordning nr. 3 udtrykkeligt foreskriver, at den ikke finder anvendelse på alderdoms- og efterladteforsikring.

Kommissionen har imidlertid henvist til Domstolens retspraksis (dom af 6. december 1973 i sag 140/73, Mancuso, Sml. 1973, s. 1449, og dom af 13. december 1967 i sag 12/67, Guissart, Recueil 1967, s. 552), hvoraf det blandt andet fremgår, at artikel 11 kan fortolkes således, at de nationale bestemmelser om sammenfaldende perioder vil kunne finde anvendelse. Hvis man altså lagde til grund, at der i denne sag er tale om en uberettiget dobbeltydelse, og at artikel 11 skal finde anvendelse, ville dette betyde, at Luxembourg kan påberåbe sig sine nationale dobbeltydelse-begrænsende bestemmelser, når der foreligger sammenfaldende perioder. Det ville endvidere være nødvendigt, at der eksisterede sådanne bestemmelser i Luxembourg, hvilket ikke synes at være tilfældet.

Kommissionen har her rejst det mere generelle spørgsmål, om det ville være rimeligt at anvende artikel 11 i sådanne tilfælde. Den har gjort gældende, at med en sådan løsning ville der ikke være nogen retssikkerhed. Det ville være vanskeligt at godtgøre nøjagtigt hvilket pensionsbeløb, der skulle fratrækkes, og dette ville medføre en stor usikkerhed, eftersom det ville afhænge af retssystemet i de pågældende medlemsstater. En sådan løsning ville være ligeså ubillig som inkonsekvent. En sådan tilstand ville være nøjagtig den modsatte af den, som tilstræbes både i traktatens artikel 51 og dennes gennemførelsesforordninger.

Selv om det derfor forekommer givet, at ydelsen i tilfælde af sammenfaldende perioder bør nedsættes, og selv om Domstolen har statueret, at det tilkom den nationale myndighed at træffe afgørelse om, hvorledes denne nedsættelse skulle ske efter dens egen lovgivning, må man dog nuancere denne udtalelse. Domstolens erklæring skal forstås således, at den giver de nationale myndigheder mulighed for at anvende princippet om ikke-sammenfald af perioder efter de i deres nationale lovgivning nærmere fastsatte regler, såfremt der ikke findes nærmere regler herom i fællesskabsbestemmelserne, hvilket der faktisk ikke gør.

Som følge heraf her Kommissionen foreslået Domstolen at besvare andet og tredje spørgsmål således:

»Traktatens artikel 51 og artikel 27 og 28 i forordning nr. 3 indeholder forbud mod, at en forsikret over for institutionerne i flere medlemsstater gør krav på ydelser, som hver især angår én og samme forsikringsperiode.

Traktatens artikel 51 og artikel 27 og 28 i forordning nr. 3 indeholder intet forbud mod, at en ydelse, som er erhvervet i en medlemsstat ved periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning, kumuleres med en ydelse, som er erhvervet i en anden medlemsstat udelukkende i kraft af den nationale lovgivning og uden benyttelse af sammenlægning eller forholdsmæssig beregning, når blot de perioder, som har dannet grundlag for ydelsernes beregning, ikke er sammenfaldende.«

Caisse de Pension des Employés Privés, repræsenteret af advokat P. Beghin, Luxembourg, fru Weber, repræsenteret af advokat J. Lucius, Luxembourg, og Kommissionen, repræsenteret af sin juridiske

rådgiver, M.-J. Jonczy, har afgivet mundtlige indlæg i det offentlige retsmøde den 21. oktober 1975. Repræsentanten for Caisse de Pension har herunder udviklet og uddybet kassationsanbringenderne, og repræsentanten for fru Weber har henvist til sine skriftlige indlæg for Cour de Cassation.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 13. november 1975.

Præmisser

1 Cour Supérieure de Justice du Luxembourg har som kassationsret ved dom af 15. maj 1975, indgået til Domstolens justitskontor den 5. juni 1975, i henhold til EØF-traktatens artikel 177 stillet tre spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 51 og artiklerne 12, 27 og 28 i Rådets forordning nr. 3 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere (JO 30 af 16. december 1958, s. 561);

2 disse spørgsmål er rejst i forbindelse med en tvist angående beregningen af de ydelser, der i medfør af pensionsordninger for efterladte tilkommer en enke efter en luxembourgsk statsborger, som efter først at have arbejdet i Luxembourg, og dernæst i Forbundsrepublikken Tyskland, indtil han afgik ved døden, havde tilbagelagt 67 forsikringsmåneder i den første stat og 13 i den anden;

3 da enken havde forsørgerpligt over for børn, bevilligede den tyske forsikringsinstitution hende en forhøjet pension beregnet ikke alene på grundlag af de af afdøde faktisk tilbagelagte forsikringsmåneder men også på grundlag af det antal måneder, som resterede mellem tidspunktet for hans død og det tidspunkt, han ville være fyldt 55 år;

4 det beløb, det påhvilede den tyske institution at udrede, blev derefter fastsat forholdsmæssigt efter varigheden af de perioder, der faktisk var tilbagelagt under den tyske lovgivning i forhold til den samlede varighed af de perioder, der var tilbagelagt under de to pågældende medlemsstaters lovgivning;

5 den luxembourgske institution tildelte enken en efterladtepension, men nægtede at yde det særlige tillæg, som en enke, der forsørger et barn, efter luxembourgsk lov har krav på, når ægtemanden er afgået ved døden før det fyldte 55. år, og som består i et fast pengebeløb, der udbetales hver måned indtil det tidspunkt, da den afdøde ville være fyldt 55 år;

6 som begrundelse for dette afslag har den luxembourgske institution ved kassationsanken gjort tre anbringender gældende støttet dels på artikel 12 i forordning nr. 3, dels på traktatens artikel 51 og på forordningens artikler 27 og 28.

7 De tre spørgsmål, Cour Supérieure de Justice har indgivet, går ud på at opnå en fortolkning af disse bestemmelser med henblik på bedømmelsen af de tre anbringender, den luxembourgske institution har gjort gældende.

8 Forinden de enkelte forelagte spørgsmål undersøges, skal der gøres visse bemærkninger af almindelig karakter;

9 for at fastlægge indholdet og omfanget af forordning nr. 3 må man fortolke den i lyset af traktatens artikler 48 og 51, der danner grundlag, ramme og grænse for forordningerne om social sikring;

10 da disse artikler har til formål at sikre arbejdskraftens frie bevægelighed ved at give arbejdstagerne visse rettigheder, ville det falde uden for de nævnte bestemmelsers mål og rammer at begrænse arbejdstagernes rettigheder uden som modstykke at give dem de i forordningerne omhandlede fordele;

11 når forordningerne tillægger arbejdstagerne fordele i henhold til den sociale sikring, som de ellers ikke ville opnå, kan deres rettigheder begrænses som et modstykke til de fordele, der efter forordningerne tilkommer dem;

12 uden disse fordele er sådanne begrænsninger ikke berettigede, da arbejdstageren i så fald ville få en retsstilling, der var mindre gunstig, end hvad der uden forordningerne ville følge af intern ret.

Vedrørende det første spørgsmål

13 Det første spørgsmål er, om forordning nr. 3, navnlig artikel 12, hvorefter arbejdstagere, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er omfattet af denne stats lovgivning, kan påvirke en bestemmelse i en medlemsstats interne lovgivning gående ud på, at i tilfælde af successivt, skiftevist eller samtidigt medlemskab af pensionsordninger med bidragspligt påhviler udbetalingen af særlige pensionstillæg i anledning af et medlems for tidlige død den pensions-

institution, som den forsikrede sidst var medlem af, og hvorvidt forordningen i givet fald kan have til følge, at den institution, som ifølge den nationale lovgivning er udpeget dertil på det interne plan, fritages for at afholde de pågældende særlige tillæg;

14 der spørges nærmere, hvorledes dette spørgsmål skal besvares, når i en første stat retten til det omhandlede tillæg er erhvervet alene i medfør af den nationale lovgivning, og uden at det er nødvendigt at anvende den såkaldte periodesammenlægning, mens denne ret i en anden stat, hvor den pågældende senere har været medlem, kun opstår ved periodesammenlægning.

15 Artikel 12 i forordning nr. 3, hvorefter arbejdstageren er undergivet lovgivningen i den stat, hvor han er beskæftiget, har til formål dels at undgå unødige sammenfald eller sammenblandinger af forpligtelser og ansvar, der vil følge af en samtidig eller skiftevis anvendelse af flere lovgivninger, dels at forhindre, at de pågældende arbejdstagere i mangel af en på dem anvendelig lovgivning kommer til at stå uden beskyttelse i social henseende;

16 denne bestemmelse, hvis formål således er at regulere de såvel positive som negative lovkonflikter, der kan opstå inden for forordningens anvendelsesområde, bemyndiger hverken direkte eller indirekte en national forsikringsinstitution til at nedsætte de ydelser, en arbejdstager eller hans ydelsesberettigede pårørende har krav på alene i medfør af den nationale lovgivning;

17 en bestemmelse i en medlemsstats lovgivning, hvorefter det i tilfælde af successivt, skiftevist eller samtidigt medlemskab af pensionsordninger med bidragspligt i denne stat påhviler den pensionsinstitution, som den pågældende sidst var medlem af, at udbetale et særligt pensionstillæg i anledning af et medlems for tidlige død, kan således kun regulere forholdet mellem denne stats forsikringsinstitutioner indbyrdes.

Vedrørende det andet og tredje spørgsmål

18 Det andet spørgsmål et, om EØF-traktatens artikel 51 og artiklerne 27 og 28 i forordning nr. 3 forbyder, at en enke samtidig modtager et særligt pensionstillæg, der ydes i en første stat uden sammenlægning af forsikringsperioder, og en anden ydelse, tildelt i en anden stat efter periodesammenlægning, når disse to godtgørelser skal udbetales i løbet af den samme periode;

19 det tredje spørgsmål er, om de nævnte fællesskabsretlige bestemmelser forbyder, at den pågældende enke, der i den anden stat modtager en forhøjet pension fastsat ved periodesammenlægning og forholdsmæssig beregning, samtidig i den første stat kan modtage et særligt tillæg som ovenfor omhandlet, uden at dette sidste tillæg beregnes forholdsmæssigt.

20 Traktatens artikel 51 og artikel 27 i forordning nr. 3 vedrører i det væsentlige sådanne tilfælde, hvor en medlemsstats lovgivning ikke i sig selv giver den pågældende ret til ydelser, fordi der ikke er tilbagelagt et tilstrækkeligt antal perioder under denne lovgivning;

21 for at afhjælpe denne situation foreskriver disse bestemmelser, at den arbejdstager, som har været undergivet lovgivningen i to eller flere medlemsstater, successivt eller skiftevis, har ret til sammenlægning af forsikringsperioder tilbagelagt efter hver af disse staters lovgivning;

22 med hensyn til pensioner i anledning af alderdom og død finder artiklerne 27 og 28 i forordning nr. 3 anvendelse i et sådant tilfælde, men ikke i tilfælde hvor det af artikel 51 tilstræbte mål i en stat nås alene i medfør af den nationale lovgivning;

23 de nævnte bestemmelser kan altså ikke have til følge, at de ydelsesberettigede pårørende efter en afdød forsikret berøves en ydelse, hvortil de er berettiget alene i medfør af vedkommende nationale lovgivning.

24 Det er under retsforhandlingerne blevet gjort gældende, at den luxembourgske forsikringsinstitution kunne undlade at yde det særlige tillæg, fordi det drejede sig om et tilfælde med sammenfaldende forsikringsperioder.

25 Uanset at det fremgår af artikel 27, at forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter to eller flere medlemsstaters lovgivning, ikke skal sammenlægges, for så vidt de er sammenfaldende, foreligger der ikke noget periodesammenfald i denne artikels forstand, såfremt særlige tillæg, som lovgivningen i en af staterne hjemler en forsikrets efterladte, bevilliges eller beregnes, ikke på grundlag af en faktisk eller fiktiv forsikringsperiode, men for varigheden af en vis periode uden direkte sammenhæng med de af afdøde tilbagelagte forsikringsperioder;

26 ifølge fællesskabsretten gælder det samme i det tilfælde, at en medlemsstat, således som den er berettiget til, selv om retten til ydelse er erhvervet uden anvendelse af periodesammenlægning, træffer foranstaltninger i medfør af sin egen lovgivning for at undgå uberettigede dobbeltydelser som følge af sammenfaldende forsikringsperioder.

27 Selv om denne fortolkning i visse tilfælde, også hvor der ikke foreligger periodesammenfald, kan føre til dobbeltydelser, følger dette resultat ikke af en fortolkning af fællesskabsretten, men af den faktisk gældende ordning, som i mangel af fælles regler om social sikring hviler på en simpel koordinering af endnu ikke harmoniserede nationale lovgivninger;

28 det følger i øvrigt af artikel 11 i forordning nr. 3, at de nationale lovgivninger vil kunne fastsætte regler om et sådant problem, hvis det drejer sig om ydelser, der ikke er erhvervet i henhold til forordningens artikler 27 og 28.

29 Følgelig må de tre forelagte spørgsmål besvares på den måde, at EØF-traktatens artikel 51 og Rådets forordning nr. 3 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere, navnlig dennes artikler 12, 27 og 28, skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke bemyndiger en national forsikringsinstitution til at nedsætte de ydelser, en arbejdstager eller hans ydelsesberettigede pårørende har krav på alene i medfør af den nationale lovgivning og uden at periodesammenlægningsmetoden bringes i anvendelse.

Vedrørende sagsomkostningerne

30 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

31 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der ved dom af 15. maj 1975 er forelagt den af Cour Supérieure de Justice du Luxembourg som kassationsret, for ret:

EØF-traktatens artikel 51 og Rådets forordning nr. 3 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere, navnlig dennes artikler 12, 27 og 28, skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke bemyndiger en national forsikringsinstitution til at nedsætte de ydelser, en arbejdstager eller hans ydelsesberettigede pårørende har krav på alene i medfør af national lovgivning og uden at periodesammenlægningsmetoden bringes i anvendelse.

Lecourt Kutscher Donner

Mertens de Wilmars Pescatore Sørensen Mackenzie Stuart

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 25. november 1975.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT A. TRABUCCHI FREMSAT DEN 13. NOVEMBER 1975 [1]

Høje Ret.

Enken efter en arbejdstager blev bevilget en efterladtepension i Luxembourg, hvor den afdøde ægtemand havde arbejdet fra 1954 til 1962, og en anden pension af samme art i Tyskland, hvor manden havde været beskæftiget fra 1965 til 1967. Da den forsikrede var død før det fyldte 55. år, og da enken endvidere havde forsørgelsespligt over for mindreårige børn, fastsatte den tyske forsikringsinstitution en forhøjet pension, ved hvis beregning der blev taget hensyn ikke alene til de faktisk tilbagelagte forsikringsmåneder, men også til det antal måneder, som resterede mellem dødstidspunktet og det tidspunkt, hvor arbejdstageren ville være fyldt 55 år, der blev derefter foretaget en forholdsmæssig beregning i overensstem-

1 — Oversat fra italiensk.